

הגרי"ז דיסקין זצ"ל – אביהן של בנות ישראל

אוצר החכמה

בין אישי הסגולה התורניים שפעלו גדולות בתל-אביב, עם התחלתה של העליה ההמונית לארץ הקודש, שמור מקום מרכזי להרב הגאון רבי יהושע זליג דיסקין זצ"ל, שכיהן בתקופתו האחרונה כרבה של פרדס-חנה.

הגרי"ז דיסקין זצ"ל כיהן בצעירותו כרבה של פריאסלוב ברוסיה. אולם בעלותו לארץ-ישראל, בשנת תרצ"ד, לא רצה ליהנות מהרבנות. שנים רבות עבד כמנהל חשבונות בבית-החרושת "לודזיה", ואחר כך כקופאי בבנק המזרחי בתל-אביב. רק לאחר הפצרות רבות של קהל מעריציו, ניאות לבסוף לעלות שוב פעם על כסא הרבנות, והפעם בפרדס-חנה, בשנת תש"ז.

מגיד מישרים בתל-אביב

בשבתו בתל-אביב התפרסם הגרי"ז דיסקין כאחד ממרביצי-התורה הגדולים והמשפיעים הרוחניים האהובים ביותר על המוני בית-ישראל, מכל הזרמים. המונים באו לדרשותיו בבית-הכנסת הגדול (אגף "נחלת בנימין") אשר נשא בכל שבת קודש בעת "רעווא-דרעווין", בזמן הסעודה השלישית, שנערכה ברוב עם וברוב תוכן קדוש, בליווי זמירות קודש. דרשותיו היו מעשה אמנות דרושית, מכלול של פרקי-תורה ויהדות, השאובים מכל האוצרות התורניים,

שהיה בקי בהם בצורה מופלאה. הוא היה דרשן ופרשן נעלה, וגם מגיד מישרים ומחזק את יסודות היהדות על-ידי תוכחתו שהושמעה בדרכי נועם וחדרה עמוק לנפש, עמוק-עמוק. המוני השומעים הקשיבו לדרשותיו תמיד בדריכות ובהתרוממות הנפש. אימרותיו המבריקות היו "שיחת השבוע" בתל-אביב הדתית. הוא נקרא לתפקיד נשגב זה אחרי פטירתו של הדרשן המהולל הרב יבורוב ז"ל.

אביהן של בנות ישראל

ביתו של הגרי"ז דיסקין זצ"ל, ברחוב קלישר בתל-אביב, היה מרכז של תורה וחסד. פתוח לרווחה לכל דכפין, בכל בעיה שהיא, רוחנית או גשמית. המוני בית-ישראל, מכל החוגים, הגילים והעדות,

הגאון הרב רפאל יהושע זליג דיסקין זצ"ל, רבה של פרדס-חנה

ידעו את הכתובת של הרב דיסקין ושל הרבנית ע"ה, רבתי-החסד ^{אח"ח 1234567} והמעש היהדותי, הן כעזר עילאי לבעלה הגדול והן כאישיות גדולה כשלעצמה.

הוא והרבנית ע"ה היו "ההורים" של הבנות החרדיות הרבות שעלו לארץ-ישראל מפולין כבודדות, וגרו בקיבוץ העירוני של בנות אגודת-ישראל, ברחוב קלישר בתל-אביב, ליד ביתו.

הרב דיסקין זצ"ל היה להן ממש כאבא. בביתו אכלו, אתו התייעצו על כל ענייניהן. ביחוד עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, בשנת תרצ"ט, כאשר בבת אחת, ניתקו מכל קשר עם בתי ההורים באירופה, ועד שבמהרה התברר שכולן נתייתמו ממש – וה"הורים" הם רק הרב דיסקין זצ"ל והרבנית ע"ה, והם לקחו על עצמם את כל כובד הבעיות והעול. כולן היו בנותיהן ממש, ועוד יותר, הם היו "העומדים" מצד הכלות, בלי כל התחמקות, ובשמחה רבה.

הם השיאון בביתם ממש, ודאגו לכל מחסוריהן כזוג צעיר, ואף היו המדריכים הרוחניים, ^{אוצר החכמה} ככל אשר ידרש. הבנות הרבות חיבבו אותם והוקירו – כהורים אמיתיים. וגם שנים רבות לאחר נישואיהן – פנו אליהם עם כל הבעיות שלהן.

ה"קיבוץ" שעשה היסטוריה

הקיבוץ העירוני של בנות-אגודת-ישראל, ברחוב קלישר בתל-אביב, "עשה היסטוריה" בארץ-ישראל. בני הישיבות והצעירים החרדיים של אותה תקופה, מכל החוגים, בנו את בתיהם עם "בנות הקבוץ", שהיו ידועות כחרדיות מובהקות, וכממשיכות את מורשת היהדות של יהדות פולין רבת התפארת.

ה"קיבוץ" שימש כמרכז כללי לכל הבנות החרדיות בתל-אביב. כאן התקיימו מסיבות לאין שיעור, כאן הושמעו הרצאות ושיחות לבנות על-ידי טובי המרצים החרדיים.

ומן הראוי לציין גם את התמסרותם העצומה של שני אישים מופלאים לעזרת ה"קיבוץ" ובנותיו בכל התחומים, הלא הם: הרה"ח ר' פנחס מונדרי ז"ל, והרה"ג ר' דוד צבי זילברשטיין ז"ל. שני אישים אלה פעלו בבית למען היהדות התורתית בתל-אביב, והיו אישי

[צור תמונה]

סגולה, שיש להקדיש להם תיאור רב. הרב זילברשטיין ז"ל, היה רגיל לומר, בכל הרצינות: בתקופה זו חייב כל המשתייך לתנועת אגודת-ישראל להיות מוכן לייצג את כל ארגוניה, בהתאם לצורך. פעם הוא – אגודאי-כללי, פעם הוא – פועלי-אגודת-ישראל, פעם הוא – "צעיר" ופעם הוא מייצג את ה"בנות". ואמנם פעל והפעיל כל ימי חייו, בתנופה ובתעוזה, ללא כל דוגמא.

★ ★ ★

הקשר בין המשפחות שהוקמו על-ידי בנות "הקיבוץ" נשאר לתמיד. נוצר יחס תחליפי של "אחיות וגיסים", הקשורים נפשית בכל ההליכות. וכולם קשורים בקשרי הוקרה ואהבה להגרי"ז דיסקין זצ"ל והרבנית ע"ה.

גדול בתורה

הרב הגאון רבי רפאל יהושע זעליג דיסקין זצ"ל, היה גדול בתורה לכל הסתעפויותיה, אף עשיר בידיעות מקיפות בכל התחומים. איש סגולה במעלותיו הנדיבות ובמידותיו המפוארות. דרשן בחסד עליון, הוגה דיעות ומעמיק במחשבת הקודש, היסטוריון תורתי בעל רמה גבוהה. לוחם מלחמת ה' במסירות נפש, ומקרב את ישראל לאביהם שבשמים בדרכי נועם. מאהיב את התורה והיהדות על המוני בית-ישראל.

הגרי"ז דיסקין זצ"ל נפטר ביום כ"ב כסלו תשל"א, היה בנו של הגאון הצדיק רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל, מגדולי רבני רוסיה, הנודע גם בשם: "המגיד מלובעיני", והוכתר כאדיר הדרשנים. הגרי"ז דיסקין ערך ופירסם את ספרו הדרושי הגדול של אביו זצ"ל – "מדרש שמעוני".

אהבתו של הגרי"ז לתורת-ישראל בארץ-ישראל היתה עצומה, והיא שפעה מכל דרשותיו המלהיבות ורבות התוכן העילאי. בהקדמתו לספרו של אביו, מתגלה משהו מאהבת הקודש שלו, בכותבו, בין השאר, כדלהלן:

"אברך את ה' על כל תגמולוהי עלי, אשר הוציאני מצרה לרווחה,

מכור הברזל בגיא בן הינום, שהייתי בו מטרה לחיצי המתלהלים והמתיימרים בתקנת העולם ר"ל (הכוונה היא, לרדיפות שסבל ברוסיה הקומוניסטית, יחד עם כל הרבנים ונאמני היהדות) והעלני אל הר ד'.

[1234567]

"הרי זו משאת נפשי משחר טל ילדותי, מורשת אבי היקר ז"ל. עם חלב אמי תחי' ינקתי מזיו אהבת איתן אל אדמת הקודש. השי"ת יזכנו לראות בה קניין עדי-עד בחומר וברוח".

גדולתו של הגרי"ז דיסקין כהיסטוריון תורתי מקיף ומעמיק, משתקפת בקונטרס החשוב שהוסיף לספרו של אביו, בו נסקרת התקופה האחרונה הסוערת ורבת המאורעות, בתולדות ישראל, על רקע תולדות הרב המחבר.

[אוצר החכמה]

הגרי"ז דיסקין היה סופר חרדי נעלה. השתתף גם בפרסום מאמרים ומחקרים רבים בעתונות החרדית. הירבה לכתוב מאמרים, בהם הגיב על ענייני השעה באספקלריה תורתית. כתב גם מאמרי הערכה רבים ויסודיים על גדולי-ישראל ואישים תורתיים שהלכו לעולמם, והם נכתבו מתוך הכרה מקיפה את האישים שעליהם כתב. גם תרומתו לביקורת ספרים תורניים – היתה חשובה ביותר.

גדלות מקורית גילה כהיסטוריון תורתי. במחקריו הרבים שפירסם בכתבי-עת שונים, העלה פרשיות חשובות מתולדות ישראל, שרק הוא היה מוכשר להאירם באספקלריות אמת תורתית. מחקריו ההיסטוריים ישמשו אבני יסוד לכותבי ההיסטוריה היהודית של התקופה האחרונה.

העוסקים בתולדות החינוך החרדי ובלבטי הפעילות התורתית בתקופה הגובלת במלחמת העולם הראשונה והמהפכה הקומוניסטית שפרצה בסיומה ברוסיה – מרכז העולם היהודי – צריכים לקרוא בעיון את הקונטרס הביוגרפי-היסטורי שצירף הגרי"ז דיסקין לספרו של אביו הגה"צ רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל, "מדרש שמעוני", שהוצא על ידו לאחר הימלטו מרוסיה הסובייטית ועלותו לארץ-ישראל.

השאייר כתבים רבים וחשובים, בכל המקצועות התורניים, וכדאי להוציאם לאור, לזיכוי הרבים.

מסירות נפש למען היהדות ברוסיה הקומוניסטית

על החינוך המקורי לתורה ויהדות שניתן בבית אביו הגה"צ רבי שמעון דיסקין זצ"ל, במסירות נפש עצומה, כותב הגרי"ז דיסקין זצ"ל, ¹²³⁴⁵⁶⁷ בין השאר, כדלהלן:

...כשם שהיה נוח לבריות, כך היה קנאי וקפדן לשמור על שלימות הבית, ובחינוכו היה מדקדק עמנו כחוט השערה. הרגשנו כי הוא אוהב אותנו לא רק אהבת אב פשוטה, כי אם אהבת איש עמוק, אשר אהבתו אלינו מפעפעת בכל ישותו, עד כדי מסירות נפש. ומאידך גיסא דקדק עמנו, ואימתו היתה עלינו תמיד, עד כי מבט זועם אחד די היה לזעזע אותנו.

אמי הצדקנית תחי' (ע"ה) היתה חברה נאמנה לו בדרכו בחיים. פקחותה, אומץ רוחה, דעתנותה, עם שאר המידות הטובות שחוננה בהן, עמדו לה להשיג את יקר נפשו באופן שלם. ובנוגע לחינוכנו ולכל מישטר חיינו לא היו שום חילוקי דעות ביניהם. יחד עסקו במלאכת הקודש של חינוך הילדים בדחילו ורחימו. כמוהו – כך היא, השגיחה עלינו בעין פקוחה לשמור על כל צעדינו מחבר רע ומשכן רע.

באוקריינה – בעיר אשר זולתנו היתה לפני המלחמה (הכוונה למלחמת העולם הראשונה, תרע"ד-תרע"ח – א.א.) רק משפחה אחת, משפחת הרב שליט"א, שהילדים לא חיללו בה שבת קודש, שהאוויר היה ספוג שאיפות גמינזיה ואוניברסיטה, שההתבוללות פרשה ארבות ידיה גם על השכבות הבינוניות של האוכלוסין – קשה היתה שאלת החינוך, לכן קיבלנו כולנו חינוך אינדיבידואלי-פרטי. ורק בזמן המלחמה, כשבאו מהגרים מפלך קובנה, הרבה בני-תורה ושומרי מצוה, נמצאו לנו חברים.

אני עוד הספקתי לקבל ראשית חינוך בחסלביץ, שנשארתי בה אפילו כשעקר אבי ז"ל דירתו לאוקריינה, אך המשך חינוכי וחינוך אחי יחי' (ז"ל) כבר היו במועקה, ודרושים היו כשרון מיוחד וזהירות רבה לתת לנו חינוך שלם.

...כשם שהשגיח בעינא פקוחא שלא יחסר המזג בלימוד התורה, ועסק עמנו בעצמו ימים ולילות שלמים בחידושי תורה, בחידוד

התלמידים, בשיעורים בגפ"ת, כך שמר צעדינו מהלכד ח"ו ברשת חוסר יראת שמים.

אחיותינו תחי' שנתן להן ג"כ חינוך שלם והגון, למדו חומש עם פירש"י, תנ"ך ו"עין יעקב", שהיו תריס בפני רוח החופש שנשבה בחזקה בזמן ההוא ובמקום ההוא.

מצויין היה ביתנו גם בזה, שבענייני ¹²³⁴⁵⁶⁷שידוכים הקפיד אבי ז"ל, אערקתא דמסאנא, להשתדך דוקא עם שלמים ביראה, בלי כל חשש וספק. ות"ל עליון שחפצם הצליח בידם".

כך חינונו גדולי ישראל – וכך נתחנכנו, ובחינוך תורתי כזה, מתוך מסירות נפש איתנה, טמון הסוד לקיומו הנצחי של עם-ישראל – כממשיך המורשת הקדושה של תורת ישראל, הנתונה בסיני.

רבה של פרדס חנה

בשנת תש"ז, עלה הגרי"ז דיסקין זצ"ל על כסא הרבנות של פרדס-חנה, והנהיג עדת ה' בתפארתה של תורה.

בפרדס-חנה אהבוהו והוקירוהו כל התושבים, מכל החוגים. האהיב שם שמים ברבים, בתורתו, במידותיו הנאצלות ובמעשי החסד שלו הרבים – עבור הכל, הם היו קשורים אליו גם לאחר פרישתו, ודרשו לעצתו ולהדרכתו.

בשנותיו האחרונות פרש מהרבנות ועבר לגור בבני-ברק, בה השקיע את עצמו רק באוהלה של תורה. עוד לפני עוברו לבני-ברק היה קשור לעיר, על-ידי עזרתו הרבה למרן הגאון רבי יוסף כהנמן זצ"ל, אב"ד פוניבז', בביסוס מוסדות התורה והחסד של פוניבז' שהקים לתפארת בבני-ברק.

כך חי, פעל והרביץ תורה – איש הסגולה, בתורה ובחיי טוהר, הרב הגאון רבי יהושע זעליג דיסקין זצ"ל.

הגאון רבי יהושע זילברמן

זמר ויטמן

מוויערשוב זצ"ל

(נכתב בשבעה לפטירתו – תמוז תשל"א)

פטירתו של "הרב מווירשוב", הגאון רבי יהושע זילברמן זצ"ל – היא אבידה גדולה וקשה לכל יהדות התורה, על כל חוגיה. כי הגאון המנוח היה שייך לכלל ישראל – שומר התורה. הוא המשיך את מסורתם ודרך חייהם של רבני ישראל הגדולים אישי התורה, החסידות והיראה.

היה מהרבנים החשובים של הרבנות הראשית בתל-אביב-יפו. פוסק לציבור וליחידים בכל הליכות החיים. שמע גאונותו, חסידותו וצדקותו – יצא לתהילה בארץ ובגולה. רבים פנו אליו לדעת-תורה והוא השיב ופסק, והורה את דרך ד'. זו ההלכה לאמיתה של תורה. ועם זה – ענוותן במידה הנדירה ביותר. בו לכל עניני העולם הזה – וכל חייו קדושים וטהורים. מוקדשים לתורה, לתפילה לחיי חסידות ופרישות, לחסד ולנשיאה בעול ערת ה'.

דמות גאונית-חסידית, אשר המשיכה בתפארת תורתית זוהרת את דמויותיהם רבות ההוד של הגאונים החסידיים של פולין המעטירה, מרכז העולם הישראלי שמלפני השואה – גאוני התורה, פוסקי ההלכה, רבי החסידות, מנהיגי הכלל, ובורחים מפני הכבוד, הוא היה כאחד מהם. הוא סימל את העולם החסידי-תורתי על כל גדלותו.

הגאון רבי יהושע זילברמן זצ"ל נולד בשנת תרנ"ט לאביו, מרן גאון הדור, הצדיק המופלא, רבי שאול משה זילברמן זצוק"ל, אבד"ק ווירשוב, חבר ועד הרבנים של לודז'-המעטירה. ובסוף ימיו – מגדולי